

S financiranjem *Glasnika* so bile vedno težave. V »mojem« času smo se na kulturnih skupnostih celo borili za preživetje in obstoj. Da smo strokovno glasilo rešili finančnih in birokratskih zank, smo ob zavedanju, da *Glasnik* nujno potrebujemo, uredniki postali tudi »tehnični uredniki«, oblikovalci, lektorji, kurirji, lepilci znamk in razpošiljalci, hkrati pa še »animatorji« etnologov, da so pošiljali prispevke. Včasih sem si govoril, da mi je *Glasnik* uničil hrbtenico, ko

sem ga nosil na pošto, in tam sem včasih tudi sam kupil pismenske ovojnice, da sem ga lahko razposlal. A to me ni motilo, z vsako izdano številko me je kot urednika bolj motilo to, da smo etnologi nepismeni. O stroki in društvenem delu sicer veliko govorimo in razmišljamo, a o tem premalo (za) pišemo. Spet bi tu pomagalo le »živo« in morda »bezajoče« novinarstvo, da bi iz kolegov izbezali njihova mnenja in poglede.

## SPOMINI NA ANALOGNO DOBO TISKARSKE TEHNOLOGIJE

### Naško Križnar (urednik *Glasnika SED* 1985–1990)

Ob spominjanju na moje urednikovanje *Glasnika SED* mi najprej pride na misel ugotovitev, da sem bil verjetno zadnji urednik, ki so mu v tiskarni besedila postavljali s svinčnimi črkami, slike pa kliširali na cinkovo ploščo. Odtise je oblikovalka razrezala in postavila v t. i. »špegu«, ki je odtisnjen prišel v korekture. Nato so naše popravke spet popravili v svinčenem stavku. To je bil silno impresiven delovni proces nastajanja publikacije, ker je vključeval veliko vmesnih postopkov, ki so danes vsi skriti v računalniku, tedaj pa so se odvijali fizično pred nami kot kakšen delovni spektakel. Pri tem mi je bila v največjo pomoč Cveta Stepančič, arhitektka in oblikovalka. Sprva je bila blizu, v pisarni SAZU, pozneje pa se je preselila na Kras. Omenjeni tiskarski postopek je zahteval, da sem se moral osebno oglasiti pri njej, da sva dorekla korekture, oblikovanje, naslovnico itn. Prava telovadba! Zato smo bili uredniki vedno v dobri fizični kondiciji. Če ne k Cveti na Kras, sem pa moral hoditi s korekturami v tiskarno k stavcu. Najhuje je bilo to, da v korigirani svinčeni postavitvi ni bilo več mogoče manipulirati z besedili in slikami, vstavljati novih fotografij, jih premeščati ipd. Upam, da sem s svojim spominjanjem nagovoril bralke in bralce digitalne dobe, da bodo empatično dojemali stare medijske tehnologije, da ne rečem kulture, ki je zdaj zgodovina. Oblikovalka mi je pomagala uresničiti tudi zamisel o manjšem formatu *Glasnika*, ki se je potem obdržal, vsaj mislim, še v mandatu moje naslednice v urednikovanju *Glasnika* Majde Fistrove. Sprememba formata se mi je zdela takrat nujna. Po eni strani je naredila publikacijo bolj kompaktno in je kljub tankim platnicam na knjižni polici stala pokonci, po drugi strani pa sta manjši format in malce bolj dodelana podoba izničila občutek, da držiš v roki interno glasilo, ki si ga dobil ob pogledu na prejšnje tanke številke *Glasnika* v formatu A4. Za zmanjšanje formata smo torej imeli argumente, medtem ko jih za vnovično povečanje ni bilo prav veliko, razen če je bil argument želja uredništva, da zaznamuje svoj mandat. Resnici na ljubo je sedanja oblika *Glasnika*, ko se je ta odebelil, spet dokaj funkcionalna in *Glasnik* spet stoji pokonci na knjižni polici. Dodal bi le, da je »moj« stal bolje.

V ozadju oblikovnih sprememb je bila želja, da bi *Glasnik* postal tehtnejša publikacija, ki bi lahko nekaj pomenil tudi ljudem zunaj etnološke srenje. Ni želel več samo obveščati članov Slovenskega etnološkega društva o dogajanju v stroki, pač pa je želel o tem dogajanju in dosežkih obveščati tudi širšo (strokovno) javnost. Tehtnejše razprave so bile jasne kot prej ločene od poročil, recenzij in obvestil. V prejšnjih *Glasnikih* so uredniki na koncu publikacije oblikovali (sramežljivo) rubriko Contents, v kateri so bili objavljeni povzetki nekaterih člankov v angleščini. Mi (s čimer mislim na naše uredništvo) pa smo uvedli prakso, da imajo vsi tehtnejši članki krajše ali daljše povzetke v tujem jeziku. To je pozneje vodilo k zamisli o mednarodnih številkah *Glasnika*, ki pa smo jo uresnili samo v četverni številki letnika 1988. Mednarodna izdaja *Glasnika* bi namreč potegnila za sabo številne spremembe, ki jih takrat nismo zmogli, na primer mednarodni uredniški odbor, recenziranje prispevkov in večje stroške za kakovostno prevajanje.

Do prve v celoti angleške četverne številke *Glasnika* je prišlo po zagrebškem kongresu IUAES leta 1988. Tam sem bil organizator simpozija Visual research strategies – Visual anthropology in the 80s. Z Jayem Rubyjem, prvim urednikom revije *Visual Anthropology*, prve mednarodne periodične publikacije Komisije za vizualno antropologijo, sva si razdelila referate s simpozija za objave v »svojih« publikacijah. V naši mednarodni številki je bilo objavljenih osem referatov znanih vizualnih antropologov, s katerimi sem obdržal stike do konca svojega službovanja v Avdiovizualnem laboratoriju ZRC SAZU. Ti stiki so pozneje koristili tudi mojim kolegom na področju etnografskega filma. Vplivali so na razvoj vizualne antropologije in etnografskega filma v Sloveniji, na razvoj Poletne šole vizualnega in na razvoj festivala Dnevi etnografskega filma, kjer smo prvo Plaketo Nika Kureta podelili prav dvema znanecema z zagrebškega simpozija, Asenu Balikciju in Allison Jablonko. Izkušnje z organiziranjem mednarodnega simpozija vizualne antropologije so mi pozneje zelo koristile pri organiziranju številnih znanstvenih konferenc.

\* Naško Križnar, dr. etn., upok. zn. svet., Križnarjeva 2, 4000 Kranj; nasko@zrc-sazu.si.

O tej številki *Glasnika* sem se obširneje razpisal, da bi prikazal pomen mednarodnih publikacij in mednarodnih dogodkov, ki jih organiziramo doma. To ni stran vržen denar. Dolgoročno lahko zaznamujejo razvoj celotne vede in raziskovalnih ustanov.

Že v predstavitvi uredniške politike ob kandidaturi za urednika sem najavil, da bi moral *Glasnik* delovati bolj novinarsko, na primer da bi prinašal reportaže z etnoloških dogodkov v besedi in sliki in predvsem intervjuje, ki so v vsakem časopisu najzanimivejše branje. In res sem v vsaki od številki, ki sem jih uredil, na začetku revije objavil intervju. Na vrsto za intervju so prišli Milan Pahor, Janez Bogataj, Zmaga Kumrova, Salvator Venose, Angelos Baš, Valens Vodušek in Milko Matičetov. Nekatere od njih sem posnel tudi z videokamero. Več »žurnalizma« pa nisem zmogel.

Posebno vprašanje je bilo izbiranje fotografij za naslovnico in za hrbtno stran *Glasnika*. Praviloma so bile na naslovnici pomenljive (beri: metaforične) sodobne fotografije z etnološko vsebino, na hrbtni strani pa fotografije iz zgodovine slovenske etnologije. Na hrbtni strani smo objavili tudi vsebino naslednje številke. Letnike je označevala barva platnic. Danes mi ni več jasno, zakaj sta letnika 1985 in 1986 skoraj enake barve, prav tako pa tudi letnika 1987 in 1988. Dobro, naj ostane nekaj skrivnosti v zgodovini *Glasnika SED*!

Najbolj mi še danes leži na duši pogostnost izhajanja *Glasnika*. Po pogodbi s takratnima Kulturno skupnostjo in Raziskovalno skupnostjo bi morale vsako leto iziti štiri številke *Glasnika*. Mi pa smo zaradi zmanjševanja stroškov večkrat prešli na združevanje dveh številki, na primer 1–2 in 3–4, ali celo združevanje štirih številki, 1–4. Tega naši financerji niso bili najbolj veseli in bralci prav tako ne. Hkrati smo pa vedeli, da do združevanja številki ne prihaja samo zaradi stroškov. Do tega je prihajalo tudi zaradi premajhne pisalne dejavnosti članov Slovenskega etnološkega društva. Čeprav je normalno, da vsak urednik dejavno išče članke – vsepovsod in ne samo pri enih in istih piscih – sem si obupno želel, da bi članki prihajali v večjem številu. To se je menda izboljšalo šele s projektnim financiranjem znanosti, ko je vsak raziskovalec prisiljen zbrati čim več objav in s tem pridobiti točke za napredovanje. Velikokrat sem si očital, da sem bil za (ne)pogostnost izhajanja revije morda tudi sam kriv. Danes vem, da nismo bili krivi niti jaz niti moji dragi sodelavci v uredniškem odboru Ivana Bizjak, Damjan Ovsec, Mojca Ravnik, Ingrid Slavec, Nives Sulič - Dular, Zmago Šmitek, Marko Terseglav in Miha Zadnikar. Danes bi dodal, da smo pač delali v obdobju cehovskega zanesenjaštva, ko smo malce zapostavljali modrost rekla *hic Rhodus, hic salta*. Ta pa menda velja tudi v današnjem digitalnem obdobju?

## GLASNIK, PODPRT ZA NOVO VSEBINO IN ZNOVA V RAZŠIRJENI OBLIKI Majda Fister (urednica *Glasnika SED* 1990–1994)

V prispevku želim na kratko osvetliti obdobje mojega urednikovanja *Glasnika* med letoma 1990 in 1994. Kljub preučevanju slovenskih ljudskih starosvetnosti smo se imeli – in smo seveda tudi bili – za soustvarjalce moderne slovenske etnološke znanosti, sloneče na trdnih temeljih kritičnega realizma in na sistematičnem raziskovanju slovenske narodne zgodovine in ljudske kulture. To je bilo zelo prelomno obdobje, ko se je etnološki znanosti priključevala kulturna antropologija, kar je povzročalo veliko kritičnih in diskusijskih odzivov zlasti starejše generacije t. i. etnografov na ideje mlajše generacije. Nove vsebine, ki so spremenile tudi pridobljene nazive diplomantov – ti so postali etnologi in kulturni antropologi – so sicer zvenele zelo študiozno, a se to še nekaj časa ni bistveno poznalo v vsebini prispevkov, ki smo jih uspeli pridobiti za objavo v *Glasniku*. Seveda pa takratni obseg kot tudi vsebina prispevkov nikakor niso bili podobni tistim v današnjem *Glasniku*, spremenili so se vsebina, oblika in tudi pogoji izhajanja. Vključitev revije v mednarodne baze, kar vpliva na kriterije za objavo člankov in na uveljavljenost *Glasnika*, ki »visoko kotira«, se seveda

močno odraža v izboru člankov in verjetno tudi v finančni podpori.

Po 30 letnikih *Glasnika SED* in ob vedno skromnejših denarnih sredstvih smo se na začetku mojega urednikovanja odločili, da moramo znova doseči redno izhajanje štirih številki, saj naj bi bilo glasilo v ponos stroki in vsem, ki so z njo povezani. Sodelovanje vseh, od prijateljev stroke »na terenu« do študentov etnologije in tistih, ki delajo v etnoloških institucijah, naj bi *Glasnik* popeljalo novemu desetletju naproti. Za take cilje in hkrati za dolgoletno predhodno uredniško delo gre iskrena zahvala dotedanjemu uredniku kolegu dr. Našku Križnarju ter njegovim predhodnikom dr. Milku Matičetovemu, dr. Valensu Vodušku, dr. Zmaga Kumrovi, dr. Janezu Bogataju, dr. Marku Terseglavu idr. Zato sem etnologe po vseh ustanovah vsako leto prosila, naj s svojimi prispevki obogatijo naše glasilo in s tem svoje delo predstavijo vsej domači in tudi svetovni javnosti. Še večkrat sem spodbujala študente, naj *Glasnik* razumejo kot izredno dragoceno sredstvo spoznavanja stroke in njenih dosežkov, zato naj tudi sami v njem čim večkrat sodelujejo s svojimi pri-

\* Majda Fister, univ. dipl. etn. in kult. antr., upok.; majda.fister@t-2.net.